

Питання формування структури цифрової компетентності молодших бакалаврів права в контексті міжнародного досвіду

Гельжинська Тетяна Ярославівна¹, Кравчик Орест Романович²

Опубліковано	Секція	УДК
30.05.2025	Освіта/Педагогіка	378.011.3-057:34:004

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15653085>

Анотація. У статті досліджено структуру цифрової компетентності як ключового складника професійної підготовки майбутнього молодшого бакалавра права в умовах цифрової трансформації юридичної сфери. На тлі зростання ролі інноваційних технологій у правозастосовній практиці, зокрема LegalTech, електронного судочинства, цифрових реєстрів та інструментів захисту інформації, особливої актуальності набуває питання формування комплексних цифрових навичок у фахівців правничої галузі. У роботі здійснено аналіз сучасних нормативних вимог до фахового молодшого бакалавра права, вивчено міжнародний досвід структуризації цифрової компетентності (DigComp, DigCompEdu) та окреслено професійні особливості її адаптації до юридичної освіти в Україні в порівнянні з міжнародним досвідом. Обґрунтовано доцільність виокремлення чотирьох взаємопов'язаних компонентів цифрової компетентності: когнітивного (знання правових норм і цифрових інструментів), діяльнісного (уміння застосовувати цифрові технології у професійній практиці), аксіологічного (ціннісне ставлення до цифрової етики та безпеки) та рефлексивного (критичне мислення, оцінка цифрових ризиків). Описано організаційно-педагогічні умови, що забезпечують ефективне формування цифрової компетентності: створення цифрового освітнього середовища, застосування кейс-методу, симуляцій, змішаного навчання та роль тьютора у підтримці студентів. Окремо проаналізовано наявні проблеми впровадження цифрової складової в юридичну освіту в Україні: відсутність національної рамки цифрової компетентності для юридичної діяльності, нестача інструментів оцінювання, нерівномірна цифрова підготовленість викладачів. Запропоновано напрями подальших досліджень, серед яких — галузева адаптація DigComp для правничої спеціальності та створення механізмів міжінституційної співпраці та з цифровими платформами та співпраці роботодавців з закладами професійної освіти у цій сфері. Зроблено висновок про необхідність системного підходу до цифрової підготовки правників як передумови їхньої професійної ефективності у цифровому правовому середовищі.

Ключові слова: інноваційна освіта, інформаційні технології в освіті, цифровізація освіти, професійна освіта, цифрова компетентність, правова культура.

¹ канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та інноваційної освіти Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету "Львівська політехніка", tetiana.y.helzhynska@lpnu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3280-5199>

² аспірант кафедри педагогіки та інноваційної освіти Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету "Львівська політехніка", orest.r.kravchyk@lpnu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2093-3904>

Issues of Structuring Digital Competence of Junior Bachelor of Law Students in the Context of International Experience

Annotation. The article explores the structure of digital competence as a key component of professional training for future junior bachelors of law in the context of the digital transformation of the legal sphere. Given the growing role of innovative technologies in legal practice, including LegalTech, electronic justice, digital registers, and information security tools, the issue of developing comprehensive digital skills among legal professionals becomes increasingly relevant. The study analyzes current regulatory requirements for junior bachelor programs in law, examines international approaches to structuring digital competence (DigComp, DigCompEdu), and outlines the professional features of adapting these frameworks to legal education in Ukraine compared to international experience. The paper substantiates the relevance of distinguishing four interrelated components of digital competence: the cognitive component (knowledge of legal norms and digital tools), the activity-based component (ability to apply digital technologies in professional practice), the axiological component (value-based attitude toward digital ethics and safety), and the reflexive component (critical thinking and digital risk assessment). Organizational and pedagogical conditions necessary for the effective formation of digital competence are described, including the creation of a digital learning environment, use of case methods, simulations, blended learning, and the tutor's role in supporting students. The article also analyzes existing challenges in implementing the digital component in Ukrainian legal education, such as the absence of a national digital competence framework tailored to legal practice, the lack of assessment tools, and unequal digital readiness among educators. The author proposes directions for further research, including the sectoral adaptation of the DigComp framework for legal professions, the development of inter-institutional cooperation mechanisms, and the engagement of legal employers in the digital training of law students. The study concludes that a systematic approach to digital training is essential for ensuring the professional effectiveness of future legal specialists in a digital legal environment.

Keywords: innovative education, information technology in education, digitalization of education, vocational education, digital competence, legal culture.

Вступ

Сучасне суспільство невпинно трансформується в тому числі із використання новітніх інформаційних технологій. Разом і з іншими сферами життєдіяльності людини правова сфера невідомо пов'язана з інтенсивною інтеграцією інноваційних технологій у правозастосовчу та правотворчу практику. Широке застосування інформаційних технологій створює потребу у підготовці фахівців нової генерації, здатних ефективно функціонувати в умовах цифровізації. Одним із ключових елементів професійної компетентності майбутнього правника, зокрема молодшого бакалавра права, є цифрова компетентність, що передбачає володіння технологічними навичками, критичне мислення, цифрову етику та здатність використовувати інноваційні інструменти в професійній діяльності. Водночас, питання структурування саме цифрової компетентності молодших бакалаврів права в українській науковій думці залишається дискусійним і недостатньо дослідженим, особливо з огляду на освітній рівень фахового молодшого бакалавра.

Загалом, якщо звернутись до міжнародного контексту, то широкого визнання та застосування саме в Європі набула Європейська рамка цифрових компетентностей для громадян DigComp 2.2 2022 року, яка враховує новітні виклики, зокрема розвиток штучного інтелекту, дезінформацію, а також екологічну та соціальну сталість цифрових практик [1]. Також існує освітня адаптація, яка адаптована та орієнтована на цифрові компетентності педагогів та викладачів - DigCompEdu. [2]. Європейські науковці на

основі своїх досліджень підкреслюють міждисциплінарність підходів до вивчення цифрової компетентності в освіті та акцентують на потребі подальшого уточнення структурних складових у професійному контексті [3]. Незважаючи на наявні загальні підходи, специфіка цифрової компетентності у юридичній освіті фахового рівня, зокрема у майбутніх молодших бакалаврів, досі не отримала належного концептуального оформлення.

Мета даної статті — обґрунтувати структуру цифрової компетентності молодшого бакалавра права як важливої складової його професійної підготовки, що відповідає актуальним вимогам цифрового правового середовища.

Результати

У зв'язку з дедалі активнішим впливом цифрових технологій на сферу права та зміну не лише форм та інструментів юридичної практики, а й зміст професійної підготовки фахівців юридична освіта має забезпечити формування у здобувачів цифрової компетентності як складової загальної професійної культури. Особливо це стосується освітнього рівня фахового молодшого бакалавра, де ключовим завданням є підготовка кваліфікованого правника-практика, який буде найбільше взаємодіяти з основними інформаційними системами та здатного швидко адаптуватися до умов цифрового правозастосування.

Цифровізація правової системи України посилюється через впровадження електронних сервісів, які змінюють механізми здійснення правосуддя, нотаріальних дій, ведення реєстрів та надання адміністративних послуг, створення програмного забезпечення, яке активно інтегрується в різні реєстри та з якими дуже зручно взаємодіяти. До основних технологій, які трансформують юридичну сферу, належать:

- Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (електронний суд, ЄСІТС) — система, що забезпечує дистанційне подання документів, участь у судових засіданнях та отримання рішень;
- електронний документообіг — передбачає юридичну чинність електронних документів (договорів, актів, заяв тощо), зокрема з використанням кваліфікованого електронного підпису або інших засобів криптографічного захисту інформації;
- LegalTech-рішення — включають автоматизовані системи для складання юридичних документів, чат-боти правової допомоги або для доступу до різноманітних реєстрів, бази даних судової практики тощо.

Згідно з стандартом фахової передвищої освіти за спеціальністю 081 «Право», затвердженого наказом МОН №762 від 27.05.2024 р., цифрова компетентність згадується лише у загальних компетентностях. Відповідно, здобувач має бути здатним використовувати інформаційні і комунікаційні технології [4]. Однак, на жаль, це єдина згадка в діючому стандарті. У неформальних стандартах цифрової грамотності, як-от DigComp 2.2, цифрова компетентність визначається через п'ять складових: інформаційна грамотність, комунікація, створення цифрового контенту, безпека та розв'язання проблем [1]. Однак вона не адаптована до професійної специфіки правничої освіти.

Разом з тим, на рівні міжнародної політики цифровізації, звіт OECD Digital Economy Outlook 2024 (Volume 2) зазначає, що цифрові навички, цифрове врядування та інфраструктура зв'язку залишаються головними пріоритетами цифрової політики у 38 країнах-членах Організації економічного співробітництва та розвитку. Вперше зафіксовано, що перетворення бізнесу через цифрові технології також потрапило до п'ятірки головних напрямів цифрової стратегії [5].

Згаданий вище звіт підкреслює, що цифрова компетентність, зокрема юристів, не обмежується виключним знанням інформаційно-комунікаційних технологій, а включає в себе і комплементарні навички, здатність до адаптації, навчання протягом життя, критичного мислення та відповідального управління особистими даними. Ефективне використання цифрових технологій вимагає розвитку фундаментальних (базових) навичок, ІКТ-грамотності та гнучких політик у сфері цифрової освіти, особливо в умовах стрімкого розвитку штучного інтелекту [5].

Окрім того, цифрові навички не можуть розглядатись лише як інструмент підвищення продуктивності, а як беззаперечна умова рівного доступу до знань та інструментів громадянської участі, що актуально для майбутніх правників. Відповідно освітні програми фахових молодших бакалаврів права повинні враховувати ці глобальні виклики, гармонізуючи зміст із міжнародними орієнтирами — зокрема, інтегруючи навички цифрового правового аналізу, безпечного електронного документообігу та етичної поведінки в інформаційному просторі. У предметній (фаховій) компетентності повинні бути закладено вимоги щодо знання систем електронного правосуддя, умінь працювати з базами даних нормативно-правових актів, а також здатності складати електронні юридичні документи із дотриманням вимог права.

Вважаємо, що ключовими вимогами до молодих правників є вміння працювати з цифровими системами управління справами, захист персональних даних, знання кібербезпеки та основ штучного інтелекту в праві. Формування цифрової компетентності має відбуватися не лише через загальні дисципліни інформатичного спрямування, а вбудовуватись у фахові модулі юридичної освіти. Узагальнення результатів свідчить, що цифровізація суттєво змінює зміст і вимоги до підготовки майбутніх правників, зокрема фахових молодших бакалаврів. Сучасний юрист має володіти не лише базовими ІКТ-навичками, а й ширшим комплексом цифрової компетентності: вмінням працювати з електронними правовими базами, дотримуватись цифрової етики, аналізувати ризики у віртуальному середовищі.

Хоча освітній стандарт спеціальності 081 «Право» містить згадки про цифрову грамотність, вони не охоплюють галузеву специфіку і виділяють лише загальні компетентності. Отже, постає необхідність адаптації таких моделей, як DigComp, до юридичної освіти фахового рівня. Це передбачає інтеграцію LegalTech-модулів, тренажерів електронного суду та тематичних кейсів до навчальних програм. Цифрова компетентність має розглядатись як важлива складова професійної готовності молодшого бакалавра права, що потребує методичного супроводу, оновлення змісту освіти та підготовки викладачів. Сучасний правник має бути готовим до роботи в умовах цифрової гібридності, що передбачає інтеграцію традиційних правозастосовних процедур із електронними платформами, реєстрами, хмарними сервісами, LegalTech-рішеннями. У цьому контексті постає необхідність концептуального уточнення структури цифрової компетентності саме для правничих спеціальностей, зокрема на рівні фахового молодшого бакалавра. Як уже було згадано, існуючі міжнародні моделі цифрової компетентності, зокрема Європейська рамка цифрових компетентностей для громадян DigComp 2.2 [1], пропонують уніфіковані підходи, що охоплюють базову інформаційну грамотність, комунікацію, створення контенту, безпеку та розв'язання проблем у цифровому середовищі. Однак у межах правничої підготовки вони потребують суттєвої адаптації, зокрема щодо врахування правових, етичних, доказових та процедурних аспектів.

Результати досліджень науковців стверджують, що цифрова компетентність не є лише набором технічних навичок, а формується внаслідок взаємодії між знанням, досвідом, етикою та самоусвідомленням [6]. У світлі аналізу наукових підходів [7, 3], а також з урахуванням специфіки фахової юридичної освіти, нами запропоновано авторську чотирикомпонентну модель цифрової компетентності, яка включає:

- когнітивний компонент;
- діяльнісний компонент;
- аксіологічний компонент;
- рефлексивний компонент.

Когнітивний компонент цифрової компетентності охоплює знання нормативно-правових основ цифрового правопорядку, а також обізнаність у функціонуванні електронних платформ, механізмах цифрової ідентифікації, стандартах електронного документообігу (Закон України “Про електронні довірчі послуги”), здобувач має вивчити особливості правового режиму персональних даних (GDPR, Закон України “Про захист персональних даних”), практику ЄСПЛ щодо цифрових прав особи, нормативні обмеження на поширення інформації в інтернеті, правила верифікації джерел, вимоги до електронних доказів, а також новітні нормативні акти в сфері штучного інтелекту, як от AI Act. Також важливо розуміти технологічні основи інструментів, що використовуються в правозастосовній практиці: електронні реєстри (ЄДР, ДРПП, реєстр судових рішень), платформи електронного урядування (Дія), сервіси електронного підпису та ідентифікації.

Діяльнісний компонент реалізується у вміннях користуватися цифровими правовими ресурсами, створювати та обробляти електронні юридичні документи, брати участь в онлайн-провадженнях (через ЄСІТС), здійснювати цифрову юридичну комунікацію. Опанування LegalTech інструментів (наприклад, Jurimetria, OpenAI для правового аналізу, платформи онлайн-договорів) дозволяє молодшим правникам підвищити ефективність своєї роботи. До практичних навичок входить також подання електронних звернень, клопотань, запитів на публічну інформацію через цифрові системи. Використання цифрового підпису, автентифікація через BankID/Дія.Підпис, верифікація документів і цифрове зберігання доказів є невід’ємними вміннями.

Аксіологічний компонент формує систему професійних цінностей, орієнтованих на дотримання цифрової етики, забезпечення конфіденційності, повагу до приватності, недопущення цифрового насильства та дезінформації. У фокусі — етичне ставлення до правових наслідків цифрової поведінки: відповідальність за публікації в соцмережах, дотримання адвокатської таємниці, етичне використання AI-інструментів. Також важливо виховувати чутливість до етичних дилем у цифровому правовому середовищі — наприклад, щодо балансу між свободою слова та заборонаю мови ворожнечі, прозорості алгоритмів правосуддя, етичних меж автоматизованого аналізу доказів.

Рефлексивність передбачає здатність до критичного осмислення інформації, виявлення правових ризиків у цифровому середовищі, розпізнавання фейків, дезінформаційних кампаній. Студент повинен бути здатним оцінювати юридичну значущість цифрових джерел, виявляти невідповідності, аналізувати достовірність і потенційні наслідки. Крім того, йдеться про здатність юриста адаптуватися до нових цифрових реалій: змін у законодавстві щодо штучного інтелекту, кібербезпеки, цифрової ідентичності. Такий фахівець має не лише вчитися постійно, а й переосмислювати власні цифрові практики з урахуванням правових і суспільних викликів.

Формування кожного з компонентів передбачає відповідну методику навчання. Так, когнітивний компонент ефективно формувати через аналіз кейсів, моделювання правових ситуацій у цифровому середовищі, рефлексивний — через дебати, аналітичні есе та обговорення етичних дилем. Діяльнісний компонент вимагає впровадження тренажерів, електронних симуляцій судових процесів, роботи в електронних правових системах.

У цьому контексті цифрова компетентність має розглядатися не як факультативне доповнення, а як базовий елемент професійної підготовки майбутнього правника, що має бути чітко структурований, методично забезпечений та адаптований

до галузевого контексту. Таким чином, структуризація цифрової компетентності молодшого бакалавра права дозволяє не лише визначити зміст її складових, а й окреслити вектори професійної підготовки майбутнього фахівця у цифровому правовому середовищі. Запропонована чотирикомпонентна модель — когнітивний, діяльнісний, аксіологічний та рефлексивний блоки — враховує як нормативно-правову, так і технологічну, етичну та аналітичну складові цифрової діяльності та, відповідно, цифрової компетентності правника. Її формування передбачає інтеграцію знань про правовий статус електронних доказів, роботу з LegalTech-інструментами, цифрову етику та здатність до критичної оцінки інформації в цифровому просторі. Такий підхід забезпечує не лише функціональну готовність до практики, але й формування цифрової автономності й відповідальності. Модель може бути використана як концептуальна основа для розроблення методичних рекомендацій, навчальних програм, курсів підвищення кваліфікації викладачів та адаптації рамки DigComp до потреб юридичної освіти фахового рівня в Україні.

Однією з базових умов формування належної цифрової компетентності правника в закладах професійної освіти є створення цифрового насиченого освітнього середовища, яке включає як якісну технічну інфраструктуру (комп'ютери, швидкісний інтернет, мультимедійні комплекси), так і цифрові платформи доступу до освітнього й галузевого контенту. Науковці підкреслюють, що ефективність формування цифрових навичок залежить не стільки від обладнання, скільки від організації доступу до цифрових освітніх ресурсів та інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес [7].

У закладах професійної освіти ефективно функціонують такі платформи, як Moodle, Google Classroom, однак особливої цінності для майбутніх правників набуває інтеграція спеціалізованих цифрових правових систем: ЛІГА:ЗАКОН, Право Україна, Єдиний реєстр судових рішень, ЄСІТС (Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система). Однозначно, важливим є уже навчання використання таких ресурсів здобувачами освіти, що дозволить не лише формально ознайомитися зі структурою правової системи, а й опанувати реальні цифрові інструменти юридичної практики, які будуть важливими для майбутньої професійної діяльності.

Важливим чинником є застосування методів навчання, що активізують розумову та цифрову діяльність студента. Зокрема, кейс-метод дозволяє моделювати складні ситуації правозастосування в умовах цифровізації: розгляд справ за використання електронних доказів, подання скарг через онлайн-платформи, аналіз електронних контрактів. Проектне навчання дає змогу студентам створювати власні цифрові продукти — шаблони договорів, інструкції з кіберзахисту, цифрові моделі органів правопорядку. Водночас методи імітаційного моделювання є особливо ефективними у сфері юридичної освіти. Наприклад, симуляція судового процесу в середовищі ЄСІТС дозволяє здобувачу опанувати процедури подачі документів онлайн, участі в засіданні через відеозв'язок, фіксації електронних доказів, захисту персональних даних. Це підвищує не лише цифрову, а й процесуальну компетентність студента.

Змістовий аспект освітнього процесу також відіграє ключову роль. Ряд дисциплін, які викладають у закладах професійної освіти та які стосуються інформаційних технологій в юриспруденції, захисту персональних даних, тощо потребують якісного змістовного оновлення відповідно до міжнародних рамок, зокрема DigComp 2.2, їх адаптація до потреб юридичної освіти дозволяє побудувати систему, в якій цифрові навички розвиваються послідовно й цілеспрямовано.

Форми організації навчального процесу також потребують переосмислення. Традиційна аудиторна форма втрачає домінуюче значення в умовах гнучкого освітнього простору. У практиці європейських закладів освіти пріоритет віддається змішаному (blended) або гібридному навчанню — поєднанню онлайн та офлайн активностей. Це

дозволяє врахувати різні стилі навчання, розширити можливості для самонавчання, залучити студентів до цифрового правового середовища. У звіті OECD зазначено, що заклади, які впровадили змішані моделі з акцентом на цифрові інструменти, досягли кращих результатів у підготовці до цифрової економіки [5]. Більше того, використання саме, до прикладу, *blended* навчання уже зумовлює здобувачів опановувати найпростіші ІКТ.

Особливе значення має роль викладача — він має виступати не лише джерелом знань, а й фасилітатором цифрового розвитку студента, який сам має володіти усім комплексом знань, необхідних для забезпечення отримання належного рівня цифрової компетентності здобувачами, особливо відзначається концепції викладача-тьютора, що активно розвивається в західній педагогіці, де підкреслюється значення супроводу, менторства, допомоги у формуванні цифрової автономності та відповідального використання ІКТ. Для цього необхідно підвищувати цифрову компетентність викладачів через курси, стажування, участь у проєктах цифровізації освіти [8, 1].

Мотиваційний чинник студентів у процесі формування цифрової компетентності не можна ігнорувати. Застосування гейміфікації, віртуальних нагород, систем накопичення балів у LMS-платформах дозволяє підвищити зацікавленість, стимулювати до самостійної роботи. Проте важливо зберігати баланс між формальним стимулюванням та внутрішньою мотивацією до професійного розвитку. Також, важливо забезпечити систему моніторингу й оцінювання рівня цифрової компетентності студентів. У фаховій юридичній освіті поки що бракує стандартизованих методик, здатних об'єктивно відображати рівень сформованості кожного з компонентів (когнітивного, діяльнісного, аксіологічного, рефлексивного). У дослідженнях закордонних колег-науковців пропонується використання анкет цифрової саморефлексії, онлайн-оцінювання, портфоліо цифрових досягнень як базові механізми для формування такої системи [3].

Попри зростання уваги до цифрової трансформації освіти загалом та юридичної фахової освіти зокрема та однозначну необхідність такої трансформації, питання формування цифрової компетентності майбутнього правника залишається багатоаспектним і далеко не повністю розв'язаним. Це стосується як концептуального окреслення складових цифрової компетентності у правничому контексті, так і організаційних, методичних та інфраструктурних передумов її ефективного формування. Хоч в Україні існує Рамка цифрової компетентності громадян України [9] вона не достатньо адаптована до потреб юридичної освіти, а визначає загальні цифрові компетентності громадян. Хоча європейська модель DigComp демонструє гнучкість і універсальність (версія 2.2 включає 5 основних сфер компетентності: інформаційна грамотність, комунікація і співпраця, створення цифрового контенту, безпека та вирішення проблем), її імплементація в контексті юридичної освіти в Україні поки що має фрагментарний характер. Наприклад, типові освітні програми для фахового молодшого бакалавра права не містять конкретизованих індикаторів цифрової компетентності, що ускладнює її формальне оцінювання й інтеграцію в результати навчання.

Ще одним важливим викликом є відсутність валідованих діагностичних інструментів для визначення рівня сформованості цифрової компетентності студентів. У той час як в інших Європи впроваджено національні тести або онлайн-платформи для самодіагностики цифрових навичок, в Україні такі рішення або відсутні, або не мають галузевої специфіки [10]. Однак, знову ж таки, можливо використовувати такі системи і в рамках здобуття освіти в Україні. Також слід відзначити проблему недостатньої готовності викладачів до цифрової трансформації навчального процесу. У дослідженні Ф.М. Рокенеса та Р.Й. Крумсвіка, яке стосувалось цифрової компетентності педагогів у Норвегії, наголошується, що викладачі не завжди мають належні цифрові навички або

мотивацію для інтеграції інноваційних технологій в освітню діяльність, особливо у професійно спрямованих дисциплінах, де існує додаткова потреба в галузевих цифрових компетенціях [11]. Це цікава ситуація, враховуючи рівень технологічного розвитку Європейських країн.

Іншою проблемою є те, що У закладах професійної освіти правничого профілю особливо гостро постає розрив між рівнем цифрових очікувань роботодавців і реальними компетентностями випускників. У контексті сучасної юридичної практики, де активно використовуються LegalTech-рішення, електронний документообіг, онлайн-консультації клієнтів і судові засідання у форматі відеозв'язку, випускник, не підготовлений до таких форм роботи, автоматично втрачає конкурентоздатність на ринку праці. Крім того, актуальною залишається проблема нормативно-правового регулювання цифрової освіти, зокрема відсутність єдиної методології або стандарту викладання дисциплін із цифрової компонентою у фахових закладах. Більшість закладів професійної освіти розробляють такі курси автономно, що призводить до суттєвої варіативності у якості їх реалізації. Як наслідок, нерідко трапляються випадки, коли цифрова компетентність формується спонтанно, без системної інтеграції в освітню програму.

Використання уже існуючих потужних LegalTech-платформ та рішень, на жаль, не є достатньо поширеними у закладах професійної освіти саме через необізнаність викладачів і організаційні обмеження. Ейлін Кеннеді та Діана Лорілард підкреслюють, що ефективне використання професійних цифрових платформ можливе лише за умови їх інституційної підтримки та системної інтеграції у зміст освіти [12].

Загалом, подолання окреслених проблем вимагає системного підходу з боку освітніх установ, наукової спільноти та органів управління освітою. Тільки на основі комплексної взаємодії можливе формування цифрової компетентності як фундаментального елементу професійної ідентичності правника нового покоління. Аналіз проблем, пов'язаних із формуванням цифрової компетентності молодшого бакалавра права, засвідчує наявність суттєвих концептуальних і практичних бар'єрів. Відсутність адаптованої до правничої сфери національної рамки цифрової компетентності, нестача валідних інструментів діагностики, розрив між очікуваннями роботодавців і реальним рівнем підготовки випускників — усе це ускладнює системне впровадження цифрового компоненту в освітній процес. Водночас недостатня цифрова підготовленість викладачів закладів професійної освіти та низький рівень інтеграції LegalTech у навчання потребують ґрунтовних наукових і методичних рішень. У цьому контексті подальші дослідження мають бути спрямовані на розроблення національних галузевих рамок, цифрових індикаторів оцінювання, формування ефективних моделей тьюторства та партнерств між освітніми закладами і юридичною цифровою індустрією.

Висновки

Узагальнюючи результати дослідження, можна констатувати, що цифрова компетентність є ключовим елементом професійної готовності молодшого бакалавра права в умовах цифровізації правового простору та невід'ємною складовою. Зміни, обумовлені впровадженням електронного судочинства, LegalTech-рішень, цифрових реєстрів та інших інструментів, вимагають від правників не лише технічної обізнаності, а й етичної відповідальності, здатності критично мислити та діяти у правовому полі в умовах цифрової взаємодії. Запропонована чотирикомпонентна структура цифрової компетентності — когнітивна, діяльнісна, аксіологічна та рефлексивна — дозволяє врахувати цілісність підходу до її формування в освітньому процесі закладів професійної освіти.

Визначено, що ефективне формування цифрової компетентності потребує створення сприятливого цифрового освітнього середовища, що передбачає доступ до

професійно орієнтованих платформ, упровадження змішаного навчання, імітаційних практик та педагогічної підтримки з боку викладача-тьютора. Разом із тим виявлено низку проблем, зокрема відсутність національної рамки цифрової компетентності для правничої галузі, недосконалість діагностичних інструментів, а також нерівномірну готовність викладачів і студентів до цифрової трансформації.

Подальші наукові дослідження в напрямку цифрової компетентності молодших бакалаврів права мають бути спрямовані на розробку галузевої адаптації DigComp, методик вимірювання цифрових навичок та механізмів партнерства між закладами освіти й цифровими правовими сервісами. Тільки системний підхід до цифрової освіти правників дозволить сформувати професійно зрілу, етично відповідальну та технологічно компетентну особистість у сфері права.

Список використаних джерел

1. Vuorikari R., Kluzer S., Punie Y. DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens – With new examples of knowledge, skills and attitudes. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2022. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415> (дата звернення: 28.05.2025).
2. Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2017. URL: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC107466> (дата звернення: 28.05.2025).
3. Zhao Y., Zhang Y., Lei J., Qiao Y. Digital competence in higher education: A systematic review. *Computers & Education*. 2021. Vol. 168. Article 104212. URL: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2021.104212> (дата звернення: 29.05.2025).
4. Освітній стандарт фахового молодшого бакалавра за спеціальністю 081 «Право». URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/Fakhova%20peredvyshcha%20osvita/Zatverdzeni.standarty/2024/05/27/081.Pravo-FPO-762.vid.27.05.2024.pdf> (дата звернення: 01.06.2025).
5. OECD. Digital Economy Outlook 2023. Paris : OECD Publishing, 2023. URL: <https://doi.org/10.1787/3adf705b-en> (дата звернення: 30.05.2025).
6. Paniagua A., Istace D. Teachers as Designers of Learning Environments: The Importance of Innovative Pedagogies. Paris : OECD Publishing, 2018. URL: <https://doi.org/10.1787/9789264085374-en> (дата звернення: 30.05.2025).
7. Tondeur J., Scherer R., Siddiq F., Baran E. Teacher educators as gatekeepers: Preparing the next generation of teachers for technology integration in education. *British Journal of Educational Technology*. 2019. Vol. 50, № 3, pp. 1274–1290. URL: <https://doi.org/10.1111/bjet.12748> (дата звернення: 30.05.2025).
8. Ferrari A. Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks. *JRC Technical Reports*. 2012. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2016.02.014> (дата звернення: 30.05.2025).
9. Рамка цифрової компетентності для громадян. Мінцифра, 2021. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/1/7451-ramka_cifrovoi_kompetentnosti.pdf (дата звернення: 29.05.2025).
10. Europass Digital Skills – Self-assessment tool. URL: <https://europa.eu/europass/digitalskills/screen/home> (дата звернення: 27.05.2025).
11. Røkenes F. M., Krumsvik R. J. Development of student teachers' digital competence in teacher education - A literature review. *Nordic journal of digital literacy*. 2014. Т. 9, № 04. С. 250–280. URL: <https://doi.org/10.18261/issn1891-943x-2014-04-03> (дата звернення: 27.05.2025)/

12. Kennedy E. T., Laurillard D. The potential of MOOCs for large-scale teacher professional development in contexts of mass displacement. *London review of education*. 2019. URL: <https://doi.org/10.18546/lre.17.2.04> (дата звернення: 29.05.2025).